

Wrażliwość na wzmocnienia a sposoby reagowania na krzywdy w związkach romantycznych

Marcin Moroń

STRESZCZENIE

Doświadczenie w relacji romantycznej zachowania krzywdzącego ze strony partnera stanowi sytuację diagnostyczną dla związku dwojga osób (tzw. dylemat współzależności). W reakcji na krzywdę ujawnia się trwała skłonność do transformacji motywacji z nastawienia na ochronę siebie po doświadczeniu ze strony partnera wykroczeniu, do nastawienia na ochronę relacji, służącego podtrzymaniu związku. Jednym z czynników odpowiadających za stabilność tendencji do transformacji motywacji są dyspozycje osobowościowe wyrażające wrażliwość na bodźce społeczne (np. wrażliwość na odrzucenie). Z punktu widzenia biologicznych teorii osobowości, sytuacje zagrażające trwaniu relacji romantycznej można traktować jako bodźce/wzmocnienia awersyjne. Za reagowanie na wzmocnienia o takiej walencji odpowiadają systemy neuropsychologiczne, opisywane jako system hamowania behawioralnego i system walki-ucieczki-znieruchomienia. Zmienność indywidualna w reaktywności systemów hamowania behawioralnego, walki-ucieczki-znieruchomienia, ale także – dedykowanego reagowaniu na bodźce apetytywne (w tym osobę partnera) – behawioralnego systemu dążenia, może zatem stanowić predyktor skłonności do przewyciężenia gniewu względem krzywdziciela i kierowania wobec niego życzliwości.

W pracy podjęto problem analizy zależności między reaktywnością systemów wrażliwości na wzmocnienia: behawioralnego systemu dążenia (*behavioral approach system, BAS*), behawioralnego systemu hamowania (*behavioral inhibition system, BIS*) i systemu walki-ucieczki-znieruchomienia (*fight-flight-freezing system, FFFS*) a reakcjami na krzywdę, opisywanymi w koncepcji akomodacji: aktywną i destrukcyjną reakcją Wyjścia (*exit*), aktywną i konstruktywną reakcją Dialogu (*voice*), pasywną i destrukcyjną reakcją Zaniedbania (*neglect*), oraz pasywną i konstruktywną reakcją Lojalności (*loyalty*). W badaniach uwzględniano także rolę charakterystyk relacji, określających poziom i właściwości panującej w niej współzależności. Badano również mechanizmy mediacyjne w oparciu o aktualnie postulowane modele reagowania w związkach romantycznych: model regulacji ryzyka (Murray i in., 2006), model wrażliwości na nagrody i kary relacyjne (Laurenceau i in., 2010), model responsywności jako zarządzania motywacją (Murray i Holmes, 2009, 2011), oraz model motywacji społecznych (Gable, 2006) a także role strategii emocjonalnych w wyznaczaniu procesu akomodacji i przebaczenia.

Wykonano trzy badania weryfikujące założenia pozwalające na stawianie hipotez o zależnościach między ogólnymi systemami reagowania na wzmocnienie, a reagowaniem na krzywdy (badania 1 – 3). Miały one na celu ustalenie jak silnie awersyjne dla partnerów są zachowania krzywdzące, następnie opisanie reakcji na krzywdy (Wyjście, Dialog, Lojalność i Zaniechanie) w terminach teorii wrażliwości na wzmocnienia, a także testowanie stosowalności modelu dystansu i kierunku defensywnego do analizy reakcji na wykroczenie relacyjne partnera w związku romantycznym. W dalszej kolejności wykonano sześć badań, w których analizowano wybrane zależności uwzględnione w modelu badawczym (badania 3 – 7), zaś pełen test modelu przeprowadzono w badaniu z parami małżeńskimi (badanie 8). W podsumowaniu dokonano metaanaliz wyników badań 3 – 8.

Rezultaty wykazały, iż wysoka reaktywność behawioralnego systemu hamowania i systemu walki-ucieczki-znieruchomienia stanowią predyktory silniejszego odczuwania gniewu i krzywdy po wykroczeniu relacyjnym partnera, a także gotowości do stosowania w reakcji na krzywdę agresywnych reakcji Wyjścia i Zaniechania. Wykazano moderowanie tych zależności przez poczucie władzy, a także w mniejszym stopniu przez zaangażowanie w relację i bliskość wobec partnera romantycznego. Pokazano także, że zależności między reaktywnością behawioralnego systemu dążenia, hamowania behawioralnego i systemu walki-ucieczki-znieruchomienia a reakcjami na krzywdę są mediowane przez samoocenę, wrażliwość na relacyjne nagrody i kary, oraz strategie regulacji emocji (zwłaszcza ruminację). Potwierdzono lepszą efektywność modelu regulacji ryzyka (Murray i in., 2006) oraz wrażliwości na nagrody i kary relacyjne (Laurenceau i in., 2010), względem dotychczas postulowanych modeli określających reagowanie w dylematach współzależności (sytuacjach diagnostycznych). W wyniku analiz zaproponowano także model reagowania na zagrożenia relacyjne z pośredniczącą rolą strategii regulacji emocji. Omówiono ograniczenia badań, przyszłe kierunki analiz oraz praktyczne zastosowania uzyskanych rezultatów.

Słowa kluczowe: wrażliwość na wzmocnienia, krzywda, wykroczenia relacyjne, współzależność, związek romantyczny

Reinforcement sensitivity and reactions to interpersonal transgression in romantic relationships

Marcin Moron

SUMMARY

The experience of romantic partner's harming behaviour is a diagnostic situation for a relationship (so-called: interdependence dilemma). In the reaction to partner's transgression, the stable tendency to transform motivation from self-protective to relationship-protective (aimed at relationship's maintainance) is displayed. Personality dispositions, connected with sensitivity towards social stimuli, are among the predictors of tendency to motivational transformation (i.e. rejection sensitivity). From the biological theories of personality point of view, relationship threat could be regarded as an aversive stimulus/reinforcement. Psychoneurobiological systems of behavioural inhibition, and fight-flight-freezing, are responsible for reactions towards aversive stimuli and reinforcements. Interpersonal differences in reactivity of behavioural inhibition system, fight-flight-freezing system, but also – dedicated to reacting toward appetitive stimuli (toward one's romantic partner among others) – behavioural activation system, could be a predictor of tendency to overcome anger toward offender and directing benevolence toward him.

In the paper, the problem of relationship between reactivity of behavioral approach system (BAS), behavioral inhibition system (BIS), and fight-flight-freezing system (FFFS), and reactions to harm (interpersonal transgression), described in the accommodation theory: active and destructive (exit), active and constructive (voice), passive and destructive (neglect), and passive and constructive (loyalty), was undertaken. In the studies there was also taken into account a role of characteristics of independence in the relationship. There were also tested mediatory mechanisms, based on the current models of reactions in close relationships: risk regulation model (Murray i in., 2006), relational incentive and threats sensitivity (Laurenceau i in., 2010), motivation-management theory of responsiveness (Murray i Holmes, 2009, 2011), social motives model (Gable, 2006), and predictory role of emotion regulation strategies.

Three studies examined assumptions that lead us to hypothesize about associations between general reinforcement sensitivities systems and reactions to harm. Their aim was to examine a status of aversiveness of partner's transgressions, make adescriptions of reactions to harm (Exit, Voice, Loyalty, Neglect) in terms of reinforcement sensitivity theory, and examine of the applicability of defensive distanse and defensive direction in the analysis of reaction to partner's transgressions in romantic relationships. Afterwards, six studies were conducted, in which a

selected associations mentioned in the research model were analysed (Studies 3 – 6), and next a full examination of a model in the study with marriage couples (Study 8). In the summary, a metaanalysis of studies 3 to 8 were conducted.

Results showed that high reactivity of behavioral inhibition system and fight-flight-freeze system is predictive for a stronger experience of anger and hurt after partner's transgression, and the readiness to reactions of Exit and Neglect. The abovementioned associations were moderated by sense of power in relationship, and to a minor degree, by commitment and closeness towards romantic partner. It was also demonstrated that associations between behavioral activation system, behavioral inhibition system, and fight-flight-freeze system and reactions to harm are mediated by self-esteem, relational incentives and threats sensitivity, and emotion regulation strategies (mainly by a rumination). A higher effectiveness of risk regulation model (Murray i in., 2006), and relational incentives and threats sensitivity model (Laurenceau i in., 2010) in comparison to other models, that try to describe a reactions in interdependence dilemmas (diagnostic situation) was confirmed. It was also proposed to accept a model that establishes a mediatory role of emotiona strategies. The limitations, future directions, and practical applications of the obtained results were discussed.

Keywords: reinforcement sensitivity, hurt, relational transgression, interdependence, romantic relationship